

Οικονομία Γ΄ Λυκείου – Οικονομίας και
Πληροφορικής

Σημειώσεις κεφαλαίου 9 – Οικονομικές
Διακυμάνσεις – Πληθωρισμός - Ανεργία

Επιμέλεια: Ηλίας Τουμασάτος, καθηγητής ΠΕ78

1. Εισαγωγή

- Η οικονομία δεν είναι ποτέ στάσιμη.
- Μεταβάλλονται όλα τα βασικά μεγέθη της, π.χ., τα επίπεδα:
 - Απασχόλησης
 - Εισοδήματος
 - Ανεργίας
 - Τιμών
 - Εξαγωγών

2. Οικονομικές Διακυμάνσεις

Βασική έννοια: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΙΣ ή ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΚΥΚΛΟΙ

- ☞ Σε μεγάλες χρονικές περιόδους, τα βασικά μεγέθη της οικονομίας (βλ. παραπάνω) και γενικότερα η οικονομική δραστηριότητα
 - Άλλοτε αυξάνεται γρήγορα
 - Άλλοτε αυξάνεται αργά
 - Άλλοτε μειώνεται

Ορισμός:

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΙΣ ή ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΚΥΚΛΟΙ, είναι οι μεταβολές στην οικονομική δραστηριότητα (παραγωγή, εισόδημα, απασχόληση) που παρατηρούνται διαχρονικά, και παρουσιάζουν μια συστηματική κυκλικότητα.

Οι οικονομικοί κύκλοι:

- ☞ Επαναλαμβάνονται
- ☞ Δεν είναι ίδιοι (α) ως προς την **ένταση (β)** ως προς τη **διάρκειά** τους

Φάσεις του οικονομικού κύκλου: Τα στάδια από τα οποία περνάει η οικονομία στη διάρκεια ενός οικονομικού κύκλου. Τα στάδια αυτά έχουν κοινά χαρακτηριστικά.

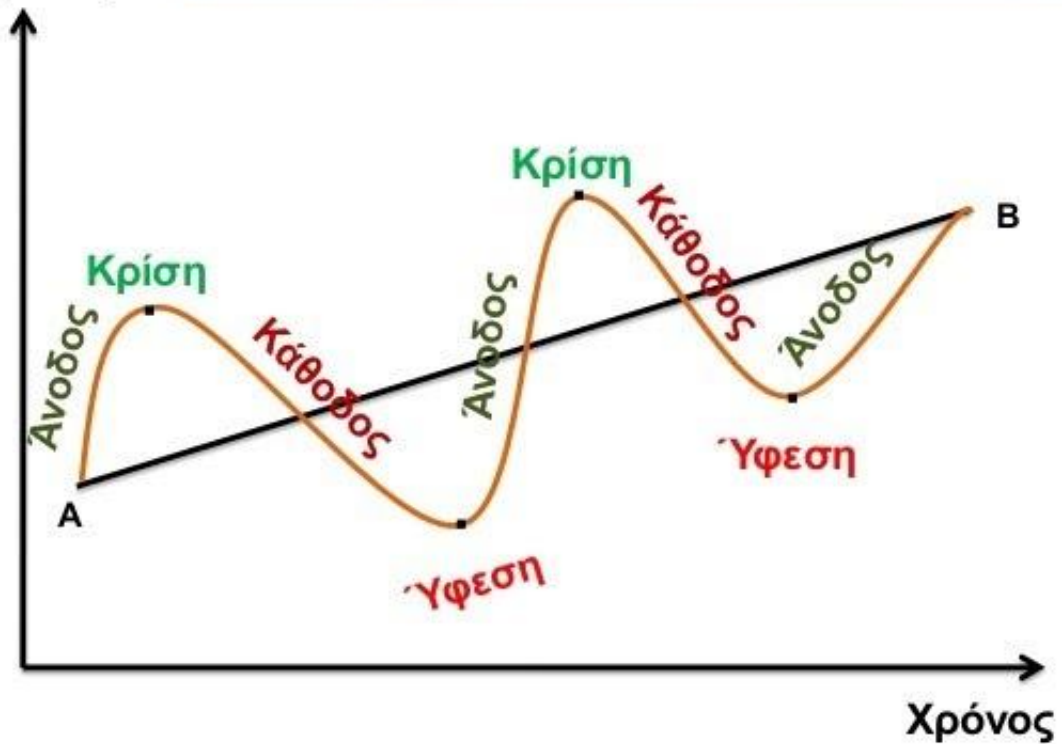
Φάσεις του οικονομικού κύκλου και χαρακτηριστικά των φάσεων

Βλ. το διάγραμμα της επόμενης σελίδας:

- ☞ Κάθετος άξονας: Επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας
- ☞ Οριζόντιος άξονας: Χρόνος (έτη)
- ☞ Γραμμή ΑΒ: Η μακροχρόνια ανοδική τάση της οικονομίας
- ☞ Η καμπύλη γραμμή δείχνει την έννοια των διακυμάνσεων.

Οικονομική
δραστηριότητα

Διάγραμμα οικονομικών κύκλων



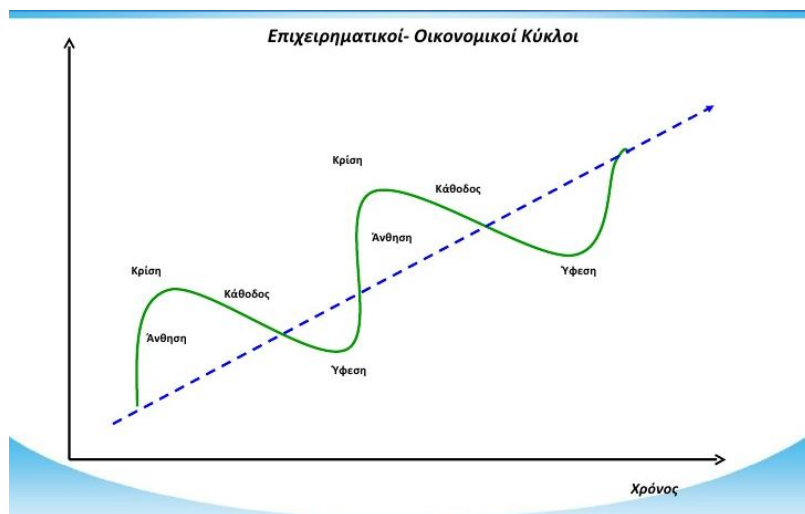
Βασικές φάσεις του οικονομικού κύκλου:

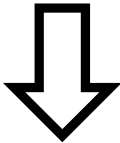
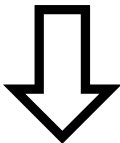
- 🕒 **ΑΝΟΔΟΣ**: η περίοδος της άνθησης
- 🕒 **ΚΑΘΟΔΟΣ**: η περίοδος της ύφεσης.

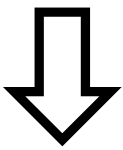
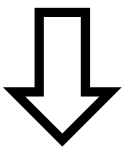
Από την ΑΝΟΔΟ στην ΚΑΘΟΔΟ η μεταβολή δεν γίνεται αμέσως / απότομα: Απαιτεί χρόνο.

- 🕒 **ΚΡΙΣΗ**: η περιοχή γύρω από την κορυφή του κύκλου
- 🕒 **ΥΦΕΣΗ**: η περιοχή γύρω από το κατώτερο σημείο του κύκλου.



Χαρακτηριστικά των φάσεων του οικονομικού κύκλου

Υφεση 	• Εκτεταμένη ανεργία • Έλλειψη επενδύσεων – το κλίμα δεν είναι ευνοϊκό • Ανεπαρκής ζήτηση καταναλωτικών αγαθών • Οι επιχειρήσεις έχουν πλεονάζουσα παραγωγική δυναμικότητα (είτε παράγουν κεφαλαιουχικά είτε καταναλωτικά αγαθά) • Οι τιμές είτε μειώνονται, είτε μένουν σταθερές, είτε αυξάνονται ελάχιστα • Χαμηλά κέρδη των επιχειρήσεων ή και ζημιές • Απαισιοδοξία για το μέλλον Η ένταση των συμπτωμάτων είναι διαφορετική από κύκλο σε κύκλο. Όσο πιο έντονα συμπτώματα, τόσο πιο βαθιά είναι η ύφεση. (π.χ. Μεγάλη ύφεση 1930 – The Great Depression, μετά το κραχ του 1929, στις ΗΠΑ και τις καπιταλιστικές χώρες)
Άνοδος ή άνθηση 	• Η ύφεση κάποτε τελειώνει • Αύξηση της παραγωγής: Είναι εύκολη, γιατί στην ύφεση υπήρχε πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα και υποαπασχολούμενοι παραγωγικοί συντελεστές. • Αύξηση του εισοδήματος • Αύξηση της απασχόλησης • Αύξηση της συνολικής ζήτησης • Αύξηση κερδών • Ευνοϊκό κλίμα για επενδύσεις • Στην αρχή δεν υπάρχει αύξηση των τιμών (λόγω των υποαπασχολούμενων παραγωγικών συντελεστών), αλλά σταδιακά αρχίζουν οι αυξήσεις τιμών (λόγοι: αύξηση ζήτησης, αύξηση απασχόλησης παρ. συντελεστών)

Κρίση 	• Έντονη τάση αύξησης τιμών • Η οικονομία πλησιάζει το επίπεδο της πλήρους απασχόλησης • Αρχίζουν να εμφανίζονται «στενότητες» (ελλείψεις αρχικά σε εξειδικευμένη εργασία, κατόπιν σε εργατικό δυναμικό) • Η αύξηση της παραγωγής γίνεται δυσκολότερη • Το κόστος αυξάνεται • Οι αυξήσεις των τιμών γενικεύονται. • Η οικονομία φτάνει στο κορυφαίο στάδιο της ανοδικής της πορείας • ΕΔΩ η οικονομία ΓΙΝΕΤΑΙ ΕΥΑΛΩΤΗ σε παράγοντες που μπορεί να ανακόψουν την ανοδική της πορεία • ΤΟΤΕ ΕΠΕΡΧΕΤΑΙ Η ΚΡΙΣΗ! (Η οικονομία έχει ξεπεράσει το ανώτατο σημείο) • Αρχίζει η φάση της καθόδου
Κάθοδος 	• Αντίθετα φαινόμενα απ' ό,τι στη φάση της ανόδου • Μείωση κατανάλωσης • Στασιμότητα ή μείωση των επενδύσεων • Μείωση του εισοδήματος • Μείωση της απασχόλησης • Πώς τελειώνει η κάθοδος; Άλλοτε τελειώνει γρήγορα: Ξαναρχίζει η ανοδική πορεία ανώδυνα Άλλοτε οδηγούμαστε σε παρατεταμένη ύφεση (Όπως είπαμε, οι οικονομικοί κύκλοι διαφέρουν ως προς τη διάρκεια και την έκταση των φαινομένων)

Ποια είναι τα αίτια των οικονομικών κύκλων;

Έχουν αναπτυχθεί από τους οικονομολόγους διάφορες θεωρίες για να εξηγηθούν τα αίτια των οικονομικών διακυμάνσεων:

Εξωτερικοί παράγοντες	Ορισμένες θεωρίες θεωρούν αιτία εξωτερικούς παράγοντες: • Εφευρέσεις με οικονομικές – τεχνολογικές εφαρμογές • Πόλεμοι • Πολιτικά συμβάντα • Τυχαία συμβάντα
Παράγοντες που οφείλονται στο ίδιο το οικονομικό σύστημα (εσωτερικοί)	Ορισμένες θεωρίες θεωρούν ότι η κρίση: • Είναι νομισματικό φαινόμενο (λόγω κακής διαχείρισης της προσφοράς χρήματος από τις νομισματικές αρχές) • Θεωρίες υποκατανάλωσης • Θεωρίες υπερεπένδυσης

Έννοια κλειδί για να καταλάβουμε τους οικονομικούς κύκλους: **ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ (από αυτό εξαρτάται η επενδυτική δραστηριότητα των επιχειρήσεων).**

Πληθωρισμός

Βασική έννοια:

ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ: Η τάση για συνεχή άνοδο του γενικού επιπέδου των τιμών

- Είναι ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα τελευταία χρόνια οι ανεπτυγμένες οικονομίες και πολλές το αντιμετωπίζουν ακόμα
- Πληθωρισμός δεν σημαίνει υψηλό επίπεδο τιμών
- Πληθωρισμός σημαίνει ένα συνεχώς ανερχόμενο επίπεδο τιμών

ΡΥΘΜΟΣ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ:

Η ποσοστιαία μεταβολή του επιπέδου των τιμών (δείκτη τιμών) μέσα σε μια ορισμένη χρονική περίοδο.

Π.χ. Ρυθμός πληθωρισμού: 5%: το επίπεδο τιμών του τρέχοντος έτους είναι 5 % πάνω από το επίπεδο τιμών του περασμένου έτους.

Πίνακας Ι. Εξέλιξη ετήσιων μεταβολών Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή

(Έτος βάσης : 2009=100,0)

ΠΗΓΗ: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ

Έτος	Σύγκριση μέσου ετήσιου δείκτη κάθε έτους, με τον αντίστοιχο δείκτη του προηγούμενου έτους	
	Μέσος ετήσιος δείκτης	Μεταβολή % ΡΥΘΜΟΣ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ
1959	1,155	—
1960	1,175	1,7
1961	1,196	1,8
1962	1,192	-0,3
1963	1,228	3,0
1964	1,238	0,9
1965	1,276	3,0
1966	1,339	4,9
1967	1,362	1,7
1968	1,367	0,3
1969	1,400	2,5
1970	1,442	3,0
1971	1,486	3,0
1972	1,550	4,3
1973	1,790	15,5
1974	2,271	26,9

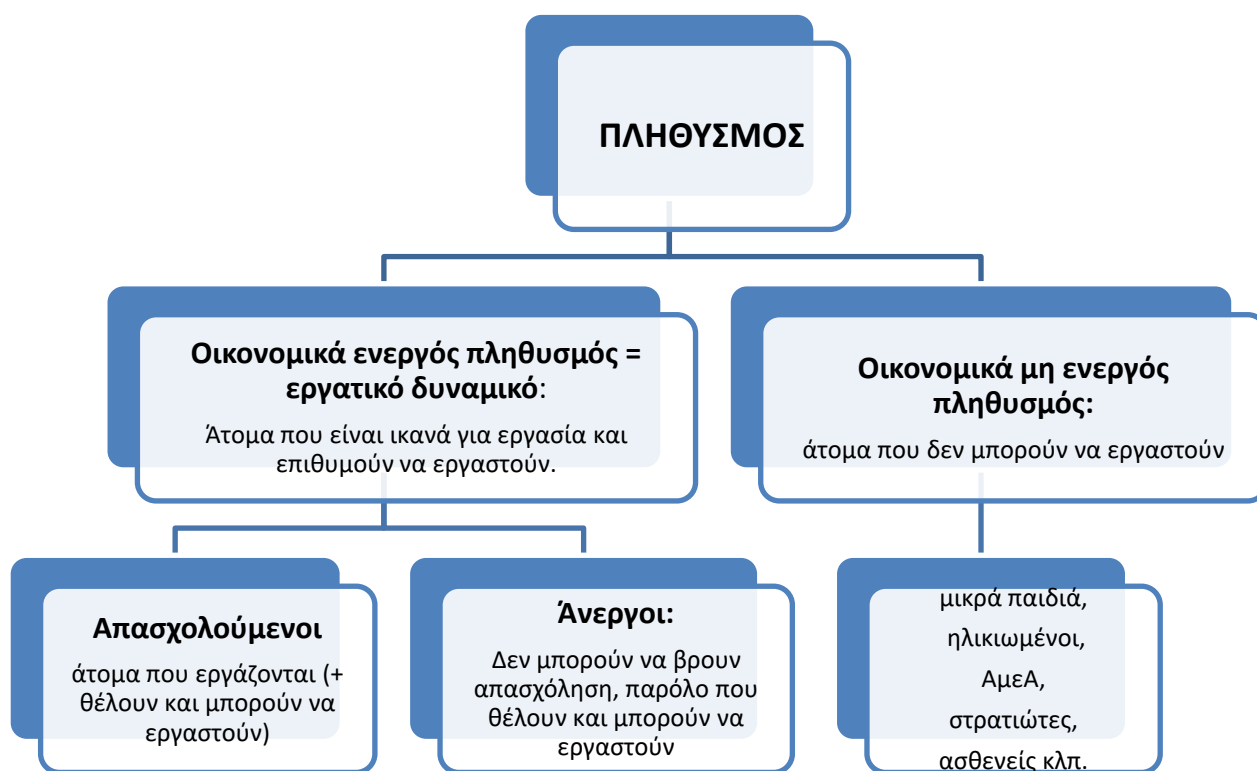
1975	2,575	13,4	
1976	2,918	13,3	
1977	3,273	12,2	
1978	3,683	12,5	
1979	4,385	19,0	
1980	5,476	24,9	
1981	6,815	24,5	
1982	8,255	21,1	
1983	9,921	20,2	
1984	11,752	18,5	
1985	14,021	19,3	
1986	17,248	23,0	
1987	20,077	16,4	
1988	22,791	13,5	
1989	25,913	13,7	
1990	31,209	20,4	
1991	37,280	19,5	
1992	43,199	15,9	
1993	49,425	14,4	
1994	54,799	10,9	
1995	59,696	8,9	
1996	64,587	8,2	
1997	68,163	5,5	
1998	71,412	4,8	
1999	73,294	2,6	
2000	75,604	3,2	
2001	78,155	3,4	
2002	80,991	3,6	
2003	83,851	3,5	
2004	86,282	2,9	
2005	89,341	3,5	
2006	92,196	3,2	
2007	94,865	2,9	
2008	98,804	4,2	
2009	100,000	1,2	ΒΑΣΗ
2010	104,713	4,7	
2011	108,200	3,3	
2012	109,824	1,5	
2013	108,813	-0,9	
2014	107,385	-1,3	
2015	105,521	-1,7	
2016	104,649	-0,8	
2017	105,823	1,1	

2018	106,485	0,6
2019	106,754	0,3

Τι σημαίνει αυτός ο δείκτης τιμών; Π.χ. ένας καταναλωτής, αυτά που αγοράζει το 2009 με 100 Ευρώ, το 2001 θα έκαναν 78 Ευρώ, το 1981 6,8 Ευρώ, και το 1959 1,1 Ευρώ... Το 2019 τα αγοράζει με 106.7 Ευρώ!

Ανεργία

Ο πληθυσμός μιας οικονομίας, για τις ανάγκες της οικονομικής ανάλυσης, ταξινομείται ως εξής:



Δηλαδή:

Εργατικό Δυναμικό = Απασχολούμενοι + Άνεργοι

Ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός δεν μετράει στο εργατικό δυναμικό.

Π.χ. Πληθυσμός χώρας: 10.000.000

Οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός = 2.000.000

Οικονομικά ενεργός πληθυσμός (εργατικό δυναμικό) = 10.000.000 – 2.000.000 = 8.000.000

Από αυτά τα 8.000.000: Απασχολούμενοι: 5.000.000, Άνεργοι: 3.000.000

Πώς μετράμε την ανεργία;

ΤΡΟΠΟΣ 1: Ως απόλυτο μέγεθος	αριθμός ανέργων	π.χ. 500.000 άνεργοι
ΤΡΟΠΟΣ 2: Ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού	$\text{Ποσοστό ανεργίας} = \frac{\text{Αριθμός ανέργων} \times 100}{\text{Εργατικό δυναμικό}}$	Π.χ. εργατικό Δυναμικό = 1.000.000 Άνεργοι: 500.000 $\text{Ποσοστό ανεργίας} = \frac{500.000 \times 100}{1.000.000} = 50\%$

Προσοχή: Μετράμε την ανεργία ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού, όχι ως ποσοστό του συνόλου του πληθυσμού!!!

Είδη ανεργίας

Εποχιακή ανεργία	- Πολλές επιχειρήσεις (αγροτικές, τουριστικές) στη διάρκεια του έτους παρουσιάζουν μεταβολές στην παραγωγική τους δραστηριότητα - Οι μεταβολές αυτές (αυξήσεις, μειώσεις) συνοδεύονται από αντίστοιχες μεταβολές στην απασχόληση του εργατικού δυναμικού = μεταβολές της ανεργίας - Επαναλαμβάνεται κάθε χρόνο - Είναι προσωρινή - Είναι μικρής σχετικά διάρκειας
Ανεργία τριβής	Οφείλεται: - Στην αδυναμία της αγοράς εργασίας να απορροφήσει άμεσα ανέργους, παρόλο που υπάρχουν κενές θέσεις εργασίας, και ταυτόχρονα υπάρχουν άνεργοι που έχουν προσόντα και επαγγελματική εξειδίκευση για τις θέσεις αυτές - Στην αδυναμία των επιχειρήσεων να εντοπίσουν τους άνεργους εργάτες - Στην αδυναμία των εργατών να εντοπίσουν τις επιχειρήσεις με κενές θέσεις εργασίας - Στη γεωγραφική απόσταση ανάμεσα στον τόπο που υπάρχει ανεργία και τον τόπο όπου υπάρχουν κενές θέσεις εργασίας - Στην έλλειψη αποτελεσματικού συστήματος πληροφοριών για ανέργους και επιχειρήσεις
Διαρθρωτική ανεργία	- Παρόλο που υπάρχουν άνεργοι και κενές θέσεις εργασίας, οι άνεργοι δεν μπορούν να απασχοληθούν γιατί δεν έχουν αντίστοιχα προσόντα και εξειδίκευση με αυτά που απαιτούνται για τις συγκεκριμένες θέσεις - π.χ. Υπάρχουν άνεργοι μηχανικοί, αλλά υπάρχουν κενές θέσεις λογιστών Οφείλεται: - Σε τεχνολογικές μεταβολές (δημιουργούν νέα επαγγέλματα, αχρηστεύουν άλλα) - Σε αλλαγές στη διάρθρωση της ζήτησης (αυξάνεται η ζήτηση κάποιων προϊόντων, μειώνεται άλλων) - Ουσιαστικά, στη δυσαναλογία προσφοράς και ζήτησης των διαφόρων ειδικοτήσεων - Για να μειωθεί, χρειάζεται επανεκπαίδευση των ανέργων για να αποκτήσουν τη σχετική ειδικότητα

	Χωρίς επανεκπαίδευση, μπορεί να έχει μεγάλη διάρκεια
Ανεργία ανεπαρκούς ζήτησης Ή «κεϋνσιανή ανεργία»	- Προέρχεται από την πτώση της οικονομικής δραστηριότητας στις φάσεις της καθόδου και της ύφεσης του οικονομικού κύκλου - Είναι δηλ. αδυναμία της συνολικής ζήτησης της οικονομίας να απορροφήσει τη συνολική προσφορά του εργατικού δυναμικού - Έχει κυκλικό χαρακτήρα, δηλ. επαναλαμβάνεται - Η διάρκειά της εξαρτάται από τη διάρκεια του οικονομικού κύκλου

Συνέπειες της ανεργίας

1	Απώλεια παραγωγικών δυνάμεων (εργασία των ανέργων, που θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε στην παραγωγική διαδικασία)
2	Απώλεια εισοδήματος για τον άνεργο / την οικογένειά του
3	Επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού (επιδόματα ανεργίας)
4	Ευρύτερες συνέπειες: Σοβαρά κοινωνικά προβλήματα , πέρα από τις οικονομικές συνέπειες : - Μείωση κοινωνικής θέσης - Προβλήματα αυτοσεβασμού, οικογενειακές τριβές κλπ.